

Rise Czechoslovak republik, establish district Myjava, building railway and begining industry factory before second world war meaned population reaction. Peasants support nearly after the war helped to grow population on countryside and separate a villages (Brestovec, Jablonka, Polianka, Poriadie, Rudník, Stará Myjava) from origin town border of Myjava. That's why spatial system of settlements was changed.

From following collectivization and mechanization a lot of labours leaved agriculture. Origin function „clearings“ was stopped, it led to imigration inhabitants from countryside and generally decreasing their number. Rising town Myjava became an important place in spatial structure of territory, where people came for work and services.

Social and economic changes in 90-ties had a negative impact for region Myjava. Stop the traditions for 40 years in private economy and farming, missing capital and mechanization put a barrier for private way of agriculture. Recession of industry as main source labours in region mean falling life standart. Together with consequences of stopped building block of flats cause decrease natality, population growth and increase emigration from the area. In this situation Myjava's region is becoming depopulated. It concerns not only „clearings“ and villages, but also town Myjava, where for refresh didn't help to establish Myjava as district town again.

Recenzent: Doc. RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.

PROBLÉMY ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V REGIÓNE PODUNAJSKO

Jozef MINKA

Abstract

This contribution analyses problems of Podunajsko Region from the view of travelling development by SWOT analyse aplicating with a respect to specification of Weaknesses, Threats in entrepreneurship and identification of Opportunities for the travelling development in this region.

Key words: *Weaknesses, Threats, Opportunities*

Úvod a expozícia problému

Cestovný ruch sa stal po roku 1989 jedným z najdynamickejšie sa rozvíjajúcich odvetví slovenskej ekonomiky. Odstránenie „železnej opony“, otvorenie hraníc smerom k vyspelým krajinám západnej Európy i ostatného sveta a rozvoj súkromného podnikania výraznou mierou podmienili rýchly nárast počtu zahraničných turistov. Ak napríklad v roku 1993 navštívilo SR 1,29 milióna zahraničných návštevníkov, v roku 1997 to už bolo 3,12 milióna návštevníkov. Zvýšený záujem o Slovensko sa v tomto období výrazne odrazil i v náraste devízových príjmov z aktívneho zahraničného cestovného ruchu, čo je pre transformujúcu sa ekonomiku postkomunistického štátu nesporne mimoriadnym prínosom.

Mgr. Jozef MINKA

*Katedra fyzickej geografie a geokológie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského,
Mlynská dolina 1, 842 15 Bratislava*

Slovensko po roku 1989 v podstatnej miere ťažilo z extenzívneho rozvoja cestovného ruchu. Využíval sa potenciál efektu otvorených hraníc a záujmu zahraničných návštevníkov o novovzniknutú krajinu v srdci Európy. Za 9 rokov sa však v dostatočnej miere nepodarilo vybudovať atraktívny turistický imidž krajiny. Jednou z výnimočných a pozoruhodných oblastí SR, ktorá má predpoklady na zvýraznenie pomerne slabého imidžu našej krajiny z aspektu cieľového miesta cestovného ruchu je región Podunajsko. Polohou, geologickou stavbou, formami georeliéfu, unikátnou flórou a faunou, množstvom geotermálnych prameňov, existenciou pomerne veľkého počtu kultúrno-historických pozoruhodností a dostatočnou kapacitou solídnych ubytovacích a stravovacích zariadení predstavuje perspektívnu oblasť pre rozvoj cestovného ruchu.

Cieľom príspevku je analýza problémov regiónu Podunajsko z aspektu rozvoja cestovného ruchu aplikáciou metódy SWOT analýzy so zreteľom **na konkretizáciu slabých stránok (Weaknesses), možných hrozieb či rizík v podnikaní (Threats)**, ktoré primárne indikujú problémy rozvoja regiónu zo spomenutého aspektu a zároveň načrtnutie **hlavných príležitostí (Opportunities)** pre rozvoj cestovného ruchu v regióne.

Región Podunajsko

V súčasnosti prakticky neexistuje žiadne univerzálne vymedzenie regiónu Podunajsko a akékoľvek definovanie územia predmetného regiónu je spravidla v kompetencii autora s prihliadnutím k charakteru sledovaného problému.

Prevažná časť mnou definovaného regiónu Podunajsko je súčasťou subprovincie Malá dunajská kotlina, krajinej oblasti Podunajská nížina a v rámci nej dvoch krajinných celkov Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina. Menšiu východnú časť zaberá Burda ako súčasť Matransko-slanskej oblasti. V zmysle územno-správneho členenia SR patrí predmetný región do okresov Bratislava II, Senec, Dunajská Streda, Komárno a Nové Zámky.

S a SZ hranicu regiónu predstavuje Malý Dunaj až po ústie do Váhu pri Kolárove. Hranica ďalej prebieha po línii Nesvady-Bajč-Pribeta-Rúbaň-Jablonec (272 m.n.m.)-Bruty-Bíňa-ústie ramena kanála Perec do rieky Hron. Odtiaľ pokračuje k obci Sikenička, na vrch Bôbovec (230 m.n.m.) a sev. okrajom Malých Kosíh k rieke Ipeľ. Vých. hranicu predstavuje Ipeľ od Malých Kosíh po ústie do Dunaja. J, JZ a Z hranicu tvorí koryto Dunaja až po miesto, kde sa od neho oddeľuje Malý Dunaj. Najvyšší bod regiónu predstavuje nepomenovaný vrch s výškou 395 m.n.m. nachádzajúci sa v Burde. Najnižšie miesto s nadmorskou výškou 106 m.n.m. je situované v bezprostrednej blízkosti ústia rieky Hron do Dunaja.

Slabé stránky (Weaknesses) regiónu z aspektu rozvoja cestovného ruchu

- nedostatočná (ba priam nulová) propagácia prakticky všetkých prírodných a kultúrno-historických pozoruhodností (nedostatok informačných materiálov s kvalitným komentárom, absentujúca sieť informačných stredísk a kancelárií poskytujúcich informácie nielen o ubytovaní a stravovaní) a len o trochu lepšia ponuka návštev kultúrno-spoločenských a športových podujatí
- neznalosť resp. žiaľostne slabá informovanosť miestneho obyvateľstva o atraktivitách a pozoruhodnostiach miestnej krajiny (v niektorých prípadoch možno doslova hovoriť o istom stupni analfabetizmu vo vzťahu k okolitej krajine), chýba tiež značenie prístupových ciest k lokalitám a v niektorých prípadoch aj jazyková bariéra

- zanedbanosť prevažnej väčšiny stavebných a technických pamiatok i pamiatok ľudovej architektúry súvisiaca v prevažnej miere so zmenou účelu ich funkcie (napr. renesančný kaštieľ zo 17. storočia v Gabčíkove – domov dôchodcov), príp. nedostatkom finančných prostriedkov na ich obnovu (v štátnom rozpočte či rozpočtoch samospráv), tiež ich bezprostredného okolia, mnohokrát v podobe nesmierne vzácných historických parkov a záhrad (neaplikovanie ani základných spôsobov údržby viedlo k zmenám vo väčšine nesmierne vzácného druhového zloženia – predovšetkým zástupcov flóry)
- malá (slabá) aktivita existujúcich cestovných kancelárií v oblasti aktívneho cestovného ruchu v regióne. Súvisí s tým nedostatočná, prakticky žiadna ponuka atraktivít pre mimo-sezónny cestovný ruch v predmetnom regióne, čo však v konečnom dôsledku neprinesie očakávaný efekt vedúci k zmene foriem krátkodobého cestovného ruchu v prospech dlhodobého (a to počas celého roka)
- slabé využitie regiónu ako cieľového miesta v cestovnom ruchu vzhľadom k existujúcemu potenciálu (chýbajúci generel rozvoja cestovného ruchu v regióne)
- nedostatočné využitie potenciálnych možností špecifik jednotlivých častí regiónu (napr. mestský a poznávací turizmus v Komárne atď.)
- prakticky žiadne zastúpenie obcí resp. mikroregiónov z regiónu Podunajsko v programoch a projektoch realizovaných orgánmi štátnej správy (MŽP SR, MPH SR – Program obnovy dediny) či nadáciami (nadácia Návraty ku krajine) v dôsledku určitého klientelizmu a protekcionárstva a tiež v mizivej osvetovej činnosti spomínaných subjektov
- absencia požičovní pre potreby cykloturistiky, vodných športov, vidieckej turistiky atď.
- neexistencia zariadení postavených v štýle tradičných stavieb reprezentujúcich zvyky a osobitosti regiónu s použitím drevených prvkov, škridlových striech, tzv. „kolovej architektúry“ tiež s typickou gastronómiou.

V širšom kontexte možno za slabé stránky regiónu z aspektu rozvoja cestovného ruchu pokladať:

- nedostatočné legislatívne zázemie pre oblasť cestovného ruchu (absencia zákona o cestovnom ruchu, resp. turizme)
- vysoká daňová zaťaženosť subjektov poskytujúcich služby v cestovnom ruchu (25%)
- absencia komplexnej reformy verejnej správy, pripravovanej už od roku 1990, ktorá rieši tzv. duálny model t.j. dve rovnoprávne, nezávislé, ale spolupracujúce zložky verejnej správy (samosprávu a štátnu správu), neumožňuje znížiť výdaje na verejnú administratívu, nestabilizuje pravidlá financovania, neznižuje mieru prerozdeľovania verejných financií, neumožňuje, aby občan dostal za svoje dane omnoho kvalitnejšie verejné služby aj z pohľadu rôznych foriem cestovného ruchu, pod gestorstvom samospráv (analytici spoločnosti MESA resp. sociológovia hovoria o istej forme tyranie vzhľadom k tomu, že „politické strany v NR SR rozhodujú v súčasnosti o 91 % daní a pomocou nich vnucujú občanom ich nie vždy adekvátnu predstavu ako má vyzeráť krajina“)
- neexistencia v Programovom vyhlásení 1994 vládou avizovanej „agentúry pre podporu propagácie a marketingu Slovenska s cieľom ponuky Slovenska ako atraktívnej oblasti cestovného ruchu“. Existuje síce Slovenská informačná agentúra, no tá je známa žiaľostne slabými aktivitami ohľadom propagácie Slovenska či už ako celku alebo jeho jednotlivých regiónov.

Zaujímavou skutočnosťou je tiež fakt, že Slovenská agentúra pre cestovný ruch (SACR) zabezpečujúca štátnu propagáciu SR dostala v roku 1998 45 miliónov Sk, čo je 13 miliónov Sk menej ako v roku 1997, hoci očakávala balík o niekoľko miliónov väčší. Uvedené množstvo finančných prostriedkov nestačí ani na obsadenie kľúčových veľtrhov cestovného ruchu a tým sa informácie o Slovensku a jeho regiónoch nemajú šancu dostať k najdôležitejšej cieľovej skupine-medzinárodným touroperátorom a potenciálnej cestovateľskej verejnosti. Pre porovnanie Česká centrála cestovného ruchu dostala na minulý rok 84 miliónov Kč, no vzhľadom k tomu že má aj iné príjmy (napr. prenájom budov) konečná suma sa odhaduje na dvojnásobnú. Rakúšania vynakladajú ročne na štátnu propagáciu cca 400 miliónov ATS, Francúzi dali vlni do reklamy 370 miliónov FRF a Nemci 51 miliónov DEM. Podľa informácií z iných európskych štátov, kde si uvedomujú prínos turistiky, výdaje na propagáciu štátu ako celku neklesajú, a ak sa niekde podiel štátom vynakladaných prostriedkov znižuje, zároveň fungujú účinné páky ako zvyšovať finančnú ale aj celkovú zainteresovanosť privátnej sféry v spominatej oblasti (RUNDESOVÁ, 1998).

Možné hrozby či riziká v podnikaní (Threats) z aspektu rozvoja cestovného ruchu v regióne

- neriešenie a ďalšie odsúvanie dopravných problémov vo väzbe na budovanie obchvatov miest a dedín ležiacich na hlavných dopravných ťahoch a zanedbanie odstraňovania kolíznych miest na týchto komunikáciách, čo zhoršuje dostupnosť na mnohé miesta v regióne a v niektorých prípadoch dokonca odrádza potenciálnych návštevníkov od návštevy niektorých zaujímavostí
- obmedzený rozvoj kvalitnej siete ubytovacích a stravovacích zariadení a ďalších služieb potrebných pre účastníkov cestovného ruchu v súvislosti s už spomínanou vysokou daňovou zaťaženosťou subjektov a nedostatočným legislatívnym zázemím
- lepší rozvoj podmienok pre zdokonaľovanie cestovného ruchu v iných regiónoch Slovenska či okolitých štátov s porovnateľným potenciálom
- zanedbanie serióznej, cieľavedomej a predovšetkým stálej propagácie výhod, predností a podmienok realizácie rôznych foriem cestovného ruchu práve v regióne Podunajsko
- rozpor medzi skutočnou kvalitou poskytovaných služieb a predstavou účastníkov cestovného ruchu, ktorá môže vzniknúť reklamnou a propagačnou činnosťou neseriózneho charakteru
- kolízia záujmov medzi ochranou prírody a podnikateľskými subjektami v oblasti cestovného ruchu v názoroch na optimálne využitie chránených území (CHKO Dunajské luhy príp. ostatné maloplošné chránené územia)
- neujasnené vlastnícke vzťahy vo využívaní objektov pre potreby cestovného ruchu

Hlavné príležitosti (Opportunities) pre rozvoj cestovného ruchu v regióne

- kvalitná príprava a realizácia konkrétnych programov pre domácich a zahraničných turistov a ich premyslená propagácia, pričom existujúca forma propagácie musí byť nahradená sústredenou razantnou formou moderného reklamného prístupu (vybudovanie komplexného marketingového informačného systému)
- efektívnejšia spolupráca existujúcich cestovných kancelárií s bratislavskými zariadeniami cestovného ruchu a sprostredkovateľskými subjektami v oblasti ponuky regiónu a jeho

- propagácie (v prevažnej väčšine cestovných kancelárií nachádzajúcich sa v regióne absente čo i nepatrná ponuka pobytovo-poznávacích zájazdov v rámci Podunajska)
- zvýšenie atraktívnosti expozícií na výstavách a veľtrhoch pre lepšiu propagáciu miest a obcí regiónu i regiónu ako celku (žiadala by sa aktívna participácia existujúcich regionálnych združení v tejto oblasti – Regionálne združenie miest a obcí Žitného ostrova a Regionálne združenie Podunajsko)
 - preferovanie individuálnej turistiky, no v niektorých oblastiach regiónu rozvoj cieľovo zameranej (špecializovanej) turistiky – Burda, CHKO Dunajské luhy (z dôvodu lepšieho poznania a tiež ochrany niektorých nesmierne vzácnych biotopov)
 - zapojenie súkromných podnikateľských subjektov do koncepcie propagácie a rozvoja cestovného ruchu v území
 - využitie odborného zázemia vysokých škôl, ústavov v Bratislave (Univerzita Komenského, STU, EU) a kultúrnych zariadení pre rozvoj kongresovej turistiky (usporadovávanie odborných stretnutí, seminárov, kongresov a konferencií)
 - príprava a realizácia vytýčenia domácich cyklistických trás v nadväznosti na medzinárodnú dunajskú cyklistickú cestu a rozvoj víkendovej pešej turistiky predovšetkým v oblasti Burdy
 - využitie mimoriadnej šance pre rozvoj vodných športov a pobytovej rekreácie pri vode v súvislosti s VD Gabčíkovo (okolie Čuňova, Gabčíkova a Šamorína – 8 rekreačno-sportových areálov, ktoré by mali byť v blízkej budúcnosti vybudované Vodohospodárskou výstavbou š.p.)
 - využitie mestského zázemia a vysokej úrovne kultúrno-spoločenského života pre mestský turizmus v Komárne v súvislosti s možnosťou návštevy veľkého množstva historických pamiatok a spoločenských podujatí (festivaly, veľtrhy, výstavy, sympóziá, atď.)
 - zväziť možnosti poskytované legislatívou v oblasti organizovania archeologických vykopávok pre amatérskych archeológov príp. pre špecializované pracoviská zo zahraničia a zahraničné univerzity v okolí Iže, Svätého Petra, Mužle, Kravian nad Dunajom a Bíne
 - využitie rezerv v poskytovaní kúpeľnej starostlivosti a to v symbióze medicíny a turizmu, čo by mohlo prispieť k novej forme uspokojovania potrieb kúpeľných hostí (ide jednak o dokonalé technické vybavenie, vysokú kvalitu práce odborných lekárskejších pracovníkov, ale predovšetkým rozšírenie ponuky voľnočasových aktivít a služieb spojených s voľným časom. Môže ísť o aktivity športové – člnkovanie, bicyklovanie alebo aktivity kultúrno-poznávacieho charakteru – poznávacie výlety zamerané na návštevu kultúrnych pamiatok, atď.)
 - v súlade s „Celoslovenskou koncepciou prepojenia agroturistických aktivít s cieľom účelového využitia osvetovokultúrnych aktivít a odborných skúseností remeselných výrobcov spojený s predajom umelecko-remeselných výrobkov“, „Programom obnovy dediny“, ktorého aktualizáciu vláda SR prijala v roku 1997 a ktorého realizácia sa uskutočňuje pod gesciou MŽP SR v spolupráci s MPH SR (spomenuté ministerstvá v roku 1998 z prísľúbených 30 mil Sk nedostali ani korunu), využitím dotačného titulu „Doplňkové činnosti v poľnohospodárstve vrátane rozvoja turistiky a osídlenia krajiny“ v spolupráci s Agentúrou pre rozvoj vidieka a Slovenským zväzom vidieckeho turizmu a agroturizmu využiť vysoký potenciál predmetného regiónu pre rozvoj vidieckej turistiky a agroturistiky

Záver

Strategické zámery perspektívneho rozvoja regiónu Podunajsko aj s akcentom na primárnu ponuku významných prírodných a kultúrno-historických atraktivít, by sa mali zamerať na zmenu štruktúry návštevnosti v prospech pobytového, teda dlhodobého cestovného ruchu. Žiaducu zmenu v tomto smere, najmä však jej reálnosť možno zdôvodniť aj veľkým záujmom zahraničných návštevníkov Slovenska o také druhy turizmu, ktoré môže práve tento región v súčasnosti a ešte s väčšou perspektívou v budúcnosti ponúknuť. Ide najmä o pobyty pri vode, vidiecku turistiku, využívanie termálnych prameňov a liečivých kúpeľov, ale aj ďalšie druhy turizmu v súvislosti s efektívnym prepojením na Bratislavu, Komárno a iné mestá regiónu.

Záverom možno konštatovať, že potenciálne možnosti rozvoja cestovného ruchu v regióne Podunajsko sú vzhľadom k množstvu prírodných a kultúrno-historických pozoruhodností naozaj veľké. Ak teda mnohé z vymenovávaných problémov v rozvoji cestovného ruchu v regióne Podunajsko súvisia s transformačným procesom našej ekonomiky ktorý je iba v začiatkoch, vrátane štrukturálnych zmien v cestovnom ruchu, je nesmierne dôležité aby postupoval správnym smerom a čo najrýchlejšie v záujme dobrej propagácie existujúcich prírodných a kultúrno-historických atraktivít (nielen tohto regiónu) doma ale aj v zahraničí.

Literatúra:

- HAVRLANT, M. (1997): Analýza potenciálu území z hľadiska rozvoje cestovného ruchu. Zborník urbánne a krajinné štúdie Nr.2. FPU, ITHM, Architektonický ateliér Archus, Prešov.
- KOL. AUTOROV (1994), Podunajsko. Regionálny sprievodca, ETIK Bratislava.
- MINKA, J. (1997): Hodnotenie predpokladov regiónu Podunajsko pre tvorbu náučných chodníkov. Diplomová práca. Archív Katedry ekososológie a fyziotaktiky PRIF UK, Bratislava.
- MÜLLER, L. – MÜLLEROVÁ, M. (1997): Možnosti rozvoje cestovného ruchu ve městě Ostravě a okolí. Zborník urbánne a krajinné štúdie Nr. 2. FPU, ITHM, Architektonický ateliér Archus, Prešov.
- RUNDESOVÁ, T. (1998): Cestovný ruch naďalej populšskou. Denník Sme, 5.5. 1998.

PROBLEMS OF THE PODUNAJSKO REGION DEVELOPMENT FROM THE ASPECT OF TRAVELLING

Jozef MINKA

Summary

After 1989 Slovakia profited from the extensive development of travelling to the great extent. Mainly the potential of the „open“ borders effect and the interest of foreing visitors in newly originated country in Europe. But in the last years Slovakia didn't succeed developing tourist attractive image of the country. One of the exceptional and remartable areas of the Slovak Republic is Podunajsko Region, which has an excelent opportunities for strengthening

of the relatively weak image of our country from the aspect of the destination. This region with a respect to the situation, geological and georelief condition, unique fauna and flora, number of thermal springs, existence of the large amount of the cultural and historical sites and the sufficient capacity of suitable accomodation and board facilities represents perspective area for the travelling and tourism development.

This contribution analyses problems of Podunajsko Region from the view of travelling development by SWOT analyse aplicating with a respect to specification of **Weaknesses**, **Threats** in entrepreneurship and identification of **Opportunities** for the travelling development in this region.

Recenzent: Doc. RNDr. Viliam Lauko, CSc.

ZVOLEN – PROBLÉMY ROZVOJA A TRANSFORMAČNÝ PROCES

Eudovít SLUKA

Abstract

The aim of the presentation is a brief characterisation of the partial transformation processes that led to the change of the functional exploitation of the central urban zone of the city of Zvolen. The main mechanisms that have influenced the change in the inner structure of the city after 1989 were small privatisation, restitution, and the privatisation of other real estates belonging to the city. It has manifested itself in the extensive process of commercialization and the change of the physical environment of the city centre

Key words: *privatisation – restitution – commercialization – Central business district*

Obdobie prechodu od centrálne plánovaného systému na trhový ekonomický systém sa skladá z nepreberného množstva transformačných procesov. Na Slovensku sa transformačné procesy (do roku 1993 ešte ako súčasť ČSFR) od samého začiatku orientovali na sociálno ekonomickú sféru našej spoločnosti. Základnými elementami socio-ekonomických štruktúr sú mestá. Práve mestá sú priestorovými celkami, v ktorých sa urbanizačné procesy a v širšom zmysle i socio-ekonomické javy a procesy odohrávajú koncentrovane a mimoriadne intenzívne na relatívne malej ploche [3], teda dochádza tu i k veľmi výrazným prejavom transformačných procesov.

Priebeh a charakteristiku čiastkových transformačných procesov som sa pokúsil načrtnúť na konkrétnom príklade – meste Zvolen. Zvolen – druhé najväčšie mesto bansko-bystrického kraja svojimi demografickými, sociálno-ekonomickými, spoločenskými a kultúrnymi ukazovateľmi predstavuje významný prvok vo funkčno-priestorovej štruktúre miest Slovenska.

V tomto príspevku som sa zamerlal na charakteristiku zmien v najvnútornejšej časti mesta – Centrálnej mestskej zóne (CMZ), alebo Central bussines district (CBD). Centrálna mestská zóna mesta Zvolen je ohraničená na severe ulicami V.P. Tótha a L. Kubányho, na západe ulicou

Mgr. Eudovít SLUKA

Geografický ústav SAV, Štefánikova 49, 814 73 Bratislava